

MONICA SĂVULESCU :

„Anton Pavlovici Cehov”

Editura Albatros a publicat nu de mult, în colecția *Monografii* (redactor, Marcela Pădurean), un eseu profund și captivant despre Cehov. Autoarea acestei exegeze, Monica Săvulescu, romancieră și critic de teatru, abordează opera celebrului dramaturg cu indiscutabilă competență, construind noi punți de înțelegere a fenomenului cehovian.

Conceput în trei părți (Preliminarii. Contextul și Textul), eseu Monicăi Săvulescu cucerește de la primele pagini, prin siguranța cu care înlanțuie, într-un discurs original, repere și concepte ale teatrologiei, prin justetea unor observații realmente inedite, prin permanenta preocupare de a oferi gândirii teatrale — într-o exprimare subtilă și precisă — noi unghiuri de interpretare.

Dialectica „trădărilor”, cum ar fi putut să se numească prima parte a cărții, reformulează, în termeni neuzați, problema relativității receptării în teatru, mult discutată relație autor-actor-regizor-spectator, apelând la autoritatea unui George Steiner („Moartea tragediei”), pentru a-l aduce pe cititorul dramaturgiei cehoviene „în cîmpul de discuții principiale asupra genurilor literare” și a-l obliga să opteze. „Dacă, bineînțeles, acest lucru este posibil. Eroul cehovian nu este, din capul locului, o conștiință tragică. Transpus în registru comic, el se abate însă și de la rigorile genului respectiv. În ce măsură cele două forme ale conștiinței pot fuziona, transpunându-se în artă într-un concept nou, «tragicomedia» ?

Și în ce măsură părintele acestui nou concept este, în dramaturgia contemporană, Anton Pavlovici Cehov ?”

Comentând *contextul* operei cehoviene, Monica Săvulescu lansează ipoteza existenței unui personaj-prototip, a unui invariant, din care se desprinde întreaga mulțime de personaje ce se îmbulzesc în zecile de volume ale autorului. *Invariantul*, care poate fi numit “omul în

carapace” („acest personaj comic pe care îl deplînge, însă, o lume întreagă, pentru existența lui meschină, eșuată, acest personaj dramatic, la a căru înmormîntare întreaga asistență este parcă tentată să pufnească în ris ?”), dă naștere „variantelor” acestei structuri literare. Căci în literatura lui Cehov există un nucleu conflictual, o structură care se repetă, cu modificările de rigoare, de la o creație literară la alta, construcție de un estism perfect și, paradoxal, în același timp de un determinism la fel de pronunțat”.

Adîncind analiza, Monica Săvulescu distinge o ruptură tragică — între aparențe și esențe — în viața personajelor, scriitorul fiind martorul care le-a surprins într-un *moment unic*, cînd ele „au trecut deja de punctul de ruptură, intrînd pe terenul larg și cu accidente surmontabile al aparenței pure, în care lucrurile devin inconsistente și lipsite de dramatism. Așa s-ar putea explica dorința autorului ca-n piesele lui să nu se întîmple nimic deosebit...” Mutarea conflictului „din lumea esențelor în lumea aparențelor este un demers sesizabil în întreaga literatură cehoviană”. Pe scenă — domeniu al aparențelor —, numai o viață aparentă poate fi adevărată. Monica Săvulescu urmărește drumul scriitorului de la proza scurtă, la teatru, de la tragicul cu aparență comică la comicul cu rezonanțe tragice.

Ultima parte a eseului, densă, excelînd de asemenea în argumente convingătoare, dă relief, cu ingeniozitate, elementelor de teorie literară pe care teatrul lui Cehov le implică, supunîndu-le unui proces de resemantizare. Multe dintre judecățile de valoare pot să surprindă : „În epoca lui Cehov... în sală și pe scenă se găsește de fapt omul-kitsch... scriind «comedii» despre o lume kitsch, Cehov realizează *catharsisul*. Un catharsis, însă, în afara milei și a fricii, un *catharsis homeopatic*...”

Această geografie spirituală a continentului numit Cehov este o întreprindere de care Monica Săvulescu are toate îndreptățirile să fie mulțumită. Și nu numai ea.

Paul TUTUNGIU